

8. Інтернет ресурс: <https://suspilne.media/224372-v-odesi-za-nic-spijmalisimoh-porusnikiv-komendantskoi-godini-odin-z-nih-rosianin/>
9. Інтернет ресурс: <https://pokrovsk-police.dn.ua/news/view/12675>
10. Інтернет ресурс: <https://www.pravda.com.ua/news/2022/03/14/7331229/>

УДК 67.9

Міловська Н. В.

*д.ю.н., доцент, в.о. завідувача відділу
дослідження проблем взаємодії
держави та громадянського суспільства,
Київський регіональний центр
Національної академії правових наук України*

РЕГЛАМЕНТАЦІЯ СТРАХОВИХ ВІДНОСИН У ЗВ'ЯЗКУ ІЗ ВВЕДЕННЯМ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Указом Президента України «Про введення воєнного стану» № 64/2022 від 24 лютого 2022 року [1] в Україні введено воєнний стан. Правовий режим воєнного стану передбачає можливість обмеження конституційних прав і свобод людини та громадянина, прав і законних інтересів юридичних осіб. Так, відповідно до ст. 1 Закону України «Про правовий статус воєнного стану» [2], воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. При цьому самий лише факт запровадження воєнного стану не впливає на чинність будь-яких правочинів, у тому числі договорів страхування – всі права й обов'язки сторін залишаються чинними з певними застереженнями.

У даному контексті важливо зазначити, що 28 лютого 2022 року Торгово-промислова палата України на своєму веб-сайті засвідчила, що військова агресія Російської Федерації проти України належить до форс-мажорних

обставин (обставин непереборної сили) [3]. Страхування, як вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів фізичних осіб та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати фізичними та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів (ст. 1 акону України «Про страхування» [4]), не становить жодного винятку в контексті форс-мажорних обставин – сторони договору страхування можуть посилалися на дію таких обставин, як на підставу звільнення їх від відповідальності за невиконання умов договору. Проте, дія форс-мажорних обставин не звільняє сторону від обов'язку за договором, а лише є підставою відстрочити виконання такого обов'язку до закінчення дії таких обставин та не понести відповідальності за таке прострочення. Також факт проведення бойових дій чи запровадження обмежень воєнного часу не звільняє сторону від відповідальності, якщо такі обставини прямо не перешкоджають особі фізично чи юридично виконати конкретний обов'язок за договором. Саме за таких обставин, наприклад, страховик може затримати страхову виплату, але повинен буде її здійснити, коли дія обставин форс-мажору припиниться.

Загалом можливість отримання страхової виплати (страхового відшкодування) залежить від того чи визнається договором чи законодавством певна подія страховим випадком. Так, страховим випадком, у відповідності до ч. 2 ст. 8 Закону України «Про страхування», є подія, передбачена договором страхування або законодавством, яка відбулася і з настанням якої виникає обов'язок страховика здійснити виплату страхової суми (страхового відшкодування) страхувальнику, застрахованій або іншій третій особі.

Підстави для відмови страховика від здійснення страхової виплати передбачено ст. 991 Цивільного кодексу України та ст. 26 Закону України «Про страхування». При цьому цей перелік не є вичерпним, а договором можуть бути передбачені й інші підстави, якщо це не суперечить закону. Так, на практиці страховики включають до правил страхування додаткові підстави для відмови у здійсненні страхової виплати, зокрема, пов'язані з війною. Це означає, що не визнаються страховими випадки, які відбулися на території проведення бойових дій чи на окупованих територіях України. Для прикладу, за договорами обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів не відшкодовується шкода, заподіяна в результаті ДТП, якщо вона сталася внаслідок військових конфліктів (п. 32.9 ст. 32 Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів»). Здебільшого, аналогічні по своїй суті положення містяться і в інших нормативно-правових

актах, що регулюють конкретні види страхування, а також в договорах добровільного страхування (страхування життя, страхування від нещасних випадків, медичне страхування, страхування здоров'я, страхування майна тощо). Водночас, зокрема, Постановою Кабінету Міністрів України «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації» від 26 березня 2022 року № 380 [5], передбачено можливість громадян України повідомляти про пошкоджене та знищене нерухоме майно з метою подальшого застосування механізмів для поновлення порушених майнових прав фізичних осіб.

Слід також зазначити, що до 24 лютого 2022 року для визначення відповідних територій проведення бойових дій чи тимчасово окупованих територій України страховики керувалися Розпорядженням Кабінету Міністрів України, яким затверджено перелік населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та перелік населених пунктів, що розташовані на лінії зіткнення [6]. Натомість у контексті повномасштабної російської агресії проти України з 24 лютого 2022 року, не зважаючи на те, що бойові дії не є локалізованими, 13 березня 2022 року Постановою Кабінету Міністрів України № 269 було внесено зміни до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи [7], яка врегульовує питання взяття на облік внутрішньо переміщених осіб та визначає перелік територій, де проводяться бойові дії. До цього переліку, що формується Державною службою з надзвичайних ситуацій, належать: Волинська, Дніпропетровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Київська, Луганська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська області та місто Київ.

Крім цього, Національний банк України, як регулятор на ринку страхових послуг, 27 лютого 2022 року рекомендував страховикам спростити процедуру врегулювання випадків, що мають ознаки страхових, шляхом максимального використання електронних документів і копій необхідних документів у разі неможливості або ускладнення можливості отримання їх оригіналів, а також застосовувати інші засоби дистанційного врегулювання страхових випадків [8].

Таким чином, не зважаючи на введення в Україні воєнного стану, який не є підставою для звільнення від виконання страховиком своїх зобов'язань із застосуванням певних форс-мажорних застережень, договори страхування залишаються чинними.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2102-20#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
2. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» від 12 травня 2015 року № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
3. Щодо засвідчення форс-мажорних обставин. URL: <https://ucci.org.ua/press-center/ucci-news/protsedura-zasvidchennia-fors-mazhornikh-obstaviv-z-28-02-2022> (дата звернення: 25.04.2022).
4. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 18. Ст. 78.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про збір, обробку та облік інформації про пошкоджене та знищене нерухоме майно внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених військовою агресією Російської Федерації» від 26 березня 2022 р. № 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/380-2022-п#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
6. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють свої повноваження, та переліку населених пунктів, що розташовані на лінії розмежування» від 7 листопада 2014 р. № 1085-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1085-2014-р#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
7. Постанова Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Порядку оформлення і видачі довідки про взяття на облік внутрішньо переміщеної особи» від 13 березня 2022 р. № 269. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/269-2022-п#Text> (дата звернення: 25.04.2022).
8. Що потрібно знати небанківським фінансовим установам під час воєнного стану. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/ofitsiyi-povidomlennya-vid-natsionalnogo-banku-onovlyuyetsya> (дата звернення: 25.04.2022).